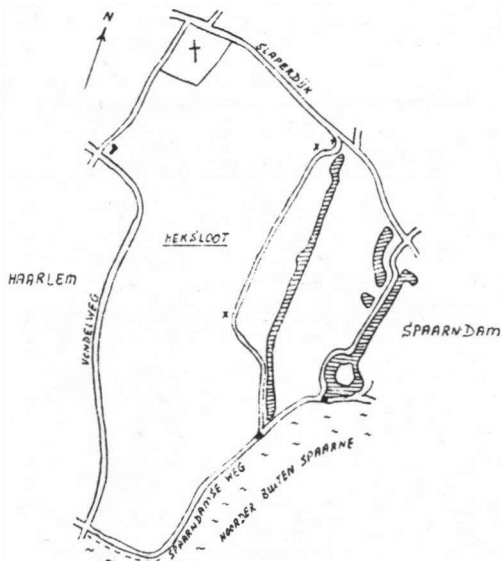

HEKSLOOT, BROEDVOGELINVENTARISATIE 1983.

Begrenzing van het gebied.

De Heksloot is het gebied gelegen in het gebied tussen Vondelweg, de Spaarndamseweg en de Slaperdijk tussen Haarlem en Spaarndam.

In voorgaande jaren werd hier ook geïnventariseerd. Verslagen hierover kun je vinden o.a. in de Fitis 1982 nr.2 en 3, en 1983 nr.1, van de hand van F.Cottaar. Deze telling onderscheidt zich van de voorgaanden doordat we ons beperkt hebben tot de broedvogels en doordat we een andere, meer specifieke methode hebben gehanteerd.

Dit laatste heeft tot gevolg dat we tot andere en waarschijnlijk meer juiste aantallen zijn gekomen. Hierop komen we later in dit verslag terug.

In onze telling hebben we de volkstuintjes, de begraafplaats met de bosjes eromheen en de boerderijen (zwaluwen) niet betrokken.

Iets over de methode.

Deze inventarisatie is gedaan volgens de methode die Provinciale Waterstaat bij de milieu-inventarisatie in Noord-Holland gebruikt. In het kort komt deze methode erop neer dat de broedvogelsoorten volgens de karteringsmethode geïnventariseerd worden, dat wil zeggen dat alle relevante waarnemingen op een kaart worden ingetekend waarbij de 5 volgende categorieën worden onderscheiden:

code 0: solitaire vogel of groep in broedbiotoop

code 1: waarneming van paar in broedbiotoop

code 2: territorium-indicatieve waarneming in broedbiotoop

code 3: nest-indicatieve waarneming

code 4: nestvondst

Niet alle waarnemingen van alle soorten worden gekarteerd.

Bij een soort als de Torenvalk is het karteren van een jagende vogel weinig zinvol. De Torenvalk jaagt in de polder maar broedt er waarschijnlijk niet. Bij deze soort worden alleen waarschijnlijke (code 3) en zekere (code 4) nestplaatsen gekarteerd. Van de Kievit daarentegen wordt elke waarneming genoteerd omdat het getelde gebied een karakteristiek broedgebied van deze vogel is.

De resultaten van deze telling is de optelsom van 4 tellingen gedurende het broedseizoen. We telden op 17 april, 8 mei, 22 mei en 15 juni.

Voor een redelijk beeld van de aantallen broedvogels moet de telling een aantal malen herhaald worden (tenminste 4 keer). Op 17 april let je vooral op de vroege soorten, zoals de Kievit die dan ook prima tellen is omdat de begroeiing nog erg laag is. Andere soorten, als de Watersnip broeden later en de daarvoor belangrijke gegevens zul je op latere data moeten verzamelen. Voor ons telgebied hebben we van elke mogelijke broedvogel iedere waarneming in kaart gebracht.

Het weer.

Het weer tijdens de tellingen was redelijk gunstig. Voor een juiste telling is het weer van groot belang. Met slecht weer, veel wind en regen, kan voor een juist beeld eigenlijk niet geteld worden omdat te veel vogels zich schuil houden en ook geen geluid geven of voor de inventarisatie relevant gedrag vertonen (balts, dreigen, imponeren etc.).

Alleen op 8 mei werd de telling in de loop van de dag verstoord door zware bewolking en regen maar toen hadden we het belangrijkste deel van het gebied erop zitten. Door het overigens natte voorjaar werd er pas begin juli gemaaid wat waarschijnlijk een gunstige uitwerking heeft gehad op de levenskansen van de jonge weidevogels. Het leverde daarentegen wel problemen op bij de tellingen omdat vele vogels door de hoge begroeiing aan het zicht werden onttrokken.

Broedvogels.

Kievit.

Volgens de telmethode mag men bij deze soort als minimum aantal broedvogels code 1, 2, 3 en 4 optellen. We komen dan tot 74 broedparen. Voor het maximum tellen we code 0 hierbij op. Maximaal komen we dan tot 101 broedparen. Deze aantallen telden we op 17 april toen elke Kievit in het lage gras goed te observeren was. We kwamen tot 48 broedende vogels (Code 4). De andere codes zorgden voor een verhoging van de broedaantallen.

Op latere data kwamen we niet meer tot deze grote aantallen omdat de nesten en vele vogels door de begroeiing aan het oog onttrokken werden. Op 15-6 vonden we nog een laat legsel, vermoedelijk van een vogel wiens eerste legsel was verstoord of mislukt. Tijdens deze telling waren grote groepen Kieviten zich alweer aan het verzamelen. Ook de jongen waren in grote groepen samengetrokken.

Tureluur:

De Tureluur was naarmate het jaar vorderde moeilijker te tellen. Vooral omdat we vrijwel overal vanaf het pad telden deden we weinig Tureluurs opschrikken om hun felle dreighoudingen aan te nemen. Op 15 juni ontdekten we 3 paar met resp. 3, 3 en 4 jongen. Bij de Tureluur tellen we net zoals de Kievit voor het min. aantal broedvogels code 1, 2, 3 en 4 op en komen dan op 17 april tot 16 broedparen. Op de andere data was dat resp. 14, 14 en 7. Deze lagere tellingen zijn echter zonder twijfel door het hoge gras beïnvloed. Het maximum aantal broedvogels verkrijgen we door code 0 erbij op te tellen. We komen dan voor de verschillende teldata tot resp. 27, 20, 20 en 15 broedparen.

Grutto:

Voor de Grutto komen we bij alle tellingen tot vrijwel dezelfde aantallen: minimum iets boven de 20, max. iets boven de 30 broedparen. 17 april telden we de meesten: 23-33 broedparen. Deze vrijwel gelijke aantallen komen voort uit de omstandigheid dat Grutto's ook in langer gras redelijk te tellen zijn. Opvallend was dat we midden in het broedseizoen op 8 mei 2 groepen Grutto's van 7 en 6 stuks ontdekten. Mogelijk mannetjes waarvan de vrouwtjes op het legsel zaten.

Scholekster:

De Scholekster is in dit inventarisatiegebied een moeilijke vogel om te inventariseren. Het hele jaar door zijn er veel Scholeksters in de Heksloot en lijken ze ook gepaard maar duidelijk territoriumgedrag, afleidingsgedrag en nestgedrag is door ons niet waargenomen. Vandaar

dat we tot een wat vage telling kwamen van het aantal broedsels: 5-28. Het minimum wordt bepaald door het optellen van code 2, 3 en 4. Voor het maximum tellen we code 1, de paartjes hierbij op. We komen dan tot flink hogere aantallen.

Op 2 juli, na de teldata, ontdekten we 2 nieuwe nesten en 2 waarschijnlijke. Opvallend was dat de broedende vogel op een nest dat we controleerden (1 ei) stilletjes de aftocht blies en dat de andere vogel in geen velden of wegen te bekennen viel. Gedurende de telling hebben we 3 maal door meeuwen (?) leeggegeten eieren gevonden van deze soort.

Watersnipe:

De Watersnipe komt later in zijn broedgebied aan. Op 16-4 telden we er dan ook nog geen. Op latere tellingen waren er telkens meerdere en op 15 juni telden we een groepje van 4 die allen van dezelfde plek opvlogen. Mogelijk was dit een oude vogel met jongen. We ontdekten geen nesten maar het is vrijwel zeker dat de snip weer in de Heksloot broedde. Meerdere keren zagen we de imponerende vlucht (het blaten wat ze met hun staartveren veroorzaken); een keer dreigde een vogel ons door een aanval boven ons hoofd. We kwamen op grond van de waarnemingen op een schatting van 2-3 broedparen.

Slobeend:

Vroeg in het jaar waren er opvallend veel Slobeenden in de Heksloot. Op 17 april telden we 14 paartjes, 2 vluchten van meerdere mannetjes achter vrouwtjes, 6 solitaire mannetjes en 1 vrouwtje met afleidingsgedrag (code 3). Op grond van deze waarnemingen komen we tot een geschat aantal broedparen van 17-24 wat een hoog aantal is voor dit gebied. Bij latere tellingen kwamen we niet meer tot deze hoge aantallen omdat de vrouwtjes toen op de nesten zaten en ook later met jongen een vrij onopvallend leven leiden. Wel telden we in het broedseizoen rond de 15 solitaire mannetjes, wat erop wijst dat er inderdaad veel Slobeenden hebben gebroed. Op 15-6 telden we 3 vrouwtjes met resp. 7, 7 en 5 pulli.

Knobbelzwaan:

In 1983 hebben 2 paar Knobbelzwanen 3 broedpogingen gedaan. 2 keer werd het nest waar toen al eieren in lagen verstoord. Een andere keer werd het nest verlaten toen nog niet zeker was of er eieren waren. Het is bijna zeker dat mensen deze nesten hebben beroofd, omdat geen ander dier daar redelijkerwijs toe in staat moet worden geacht (hoewel, misschien honden). De nesten waren gemakkelijk vanaf de weg te zien (Spaarndamseweg).

Meerkoet:

De Meerkoet komt veel voor. De meeste nesten telden we 17 april toen het riet nog laag was en we ze redelijk snel konden ontdekken. We vonden er 14. Daarnaast telden we toen nog 2 paartjes zodat we op grond van deze cijfers tot een schatting van 14-25 broedparen komen. Op 15 juni telden we vele paartjes met pulli. Het aantal jongen varieerde van 1-4.

Bergeend:

17 april telden we 7 paartjes Bergeenden maar het is onwaarschijnlijk dat deze allemaal in de Heksloot broedden. Wel zeker is dat 1 paar tot broeden kwam omdat we op 22 mei in het water van de Heksloot een vrouwtje met 9 erg kleine pulli telden. Deze Bergeend heeft zonder twijfel in een van de bunkers gebroed. Schatting aantal broedparen: 1-7.

Wilde Eend:

In het voorjaar telden we veel Wilde Eenden: 17 april 29 paartjes, 10 solitaire mannetjes en 1 nest (12 eieren). Op 8 mei telden we nog maar 4 paartjes; echter 33 solitaire mannetjes wat betekent dat de meeste vrouwtjes toen op het nest zaten. Op 22 mei telden we nog maar 9 mannetjes en op 15 juni nog maar 4 mannetjes wat erop wijst dat de mannetjes naarmate het broedseizoen vordert het vrouwtje en de jongen verlaten. Op 15 juni telden we 14 vrouwtjes met in totaal 68 pulli, wat neerkomt op een gemiddelde van 5 pulli. Dit gemiddelde zal naarmate de zomer vordert nog lager worden door de aanslag van Reigers, ratten, Wezels, meeuwen etc. op de jonge eenden. Al met al komen we tot de conclusie dat er in 1983 14-40 paar Wilde Eenden hebben gebroed. Het zal duidelijk zijn dat we deze eenden niet allemaal als "echt wild" mogen beschouwen. Vele van deze eenden kan je tot op 10 meter benaderen wat wil zeggen dat ze "verstedelijkt" zijn. (Niet geteld zijn de niet raszuivere Wilde Eenden).

Waterhoen:

Nesten van Waterhoenen vind je in de Heksloot niet snel. 3 nesten vonden we langs de Spaarndamseweg. Er broedden er echter meer in de Heksloot. 17 april telden we 7 paartjes en 11 solitaire vogels. Omdat het verschil tussen Waterhoen en haan niet te zien is delen we voor de maximum schatting van het aantal broedvogels het aantal solitaire vogels (11) door 2 en tellen dat op bij het aantal vastgestelde paartjes. We komen dan tot 7-12 broedparen.

Wintertaling:

Waarschijnlijk broedde de Wintertaling niet in ons gebied. Opvallend groot was het aantal talingen op 17-4 namelijk: 9 paartjes, 2 mannetjes en 1 solitair vrouwtje, wat als we de methode formeel toepassen tot

een maximum aantal broedparen van 11 aanleiding geeft. Op 8 en 22 mei ontdekten we echter geen enkele Wintertaling. Pas op 15 juni telden we 2 solitaire mannetjes wat ons aanleiding geeft om te denken dat er misschien toch één of hooguit 2 paartjes tot broeden kwamen in de in het voorjaar natte en ontoegankelijke weilanden in het midden van de Heksloot.

Zomertaling:

Op 8 mei zagen we 1 mannetjes Zomertaling en op 22 mei zelfs 2. Een broedgeval stelden we niet vast maar waarnemingen van solitaire mannetjes in het broedseizoen duiden op mogelijke broedgevallen. We komen daarom tot 0-2 broedparen.

Kuifeend:

De hele zomer door zagen we enkele Kuifeenden in de Heksloot, 17-4 de meeste: 3 paar en 8 solitaire (6 mannetjes en 2 vrouwtjes). Later verminderden die aantallen. In juni na de teldagen zagen we 1 vrouwtje met pulli zodat we van minstens 1 broedgeval kunnen spreken. Volgens de gehanteerde methode kunnen we op grond van de waarnemingen op 17-4 als maximum 9 broedparen rekenen. Doch naar onze veronderstelling zal het aantal broedparen dichterbij 1 dan bij 9 liggen.

Fuut:

De Fuut breidt zich de laatste jaren ook in dit gebied langzaam uit. Dit jaar telden we op 22 mei 9 nesten. Daarnaast 2 paar zonder aanwijsbare nestplaats en 1 solitair exemplaar zodat we kunnen spreken van minimaal 9 en maximaal 12 broedsels. Een broedpoging werd afgebroken door de dood van het vrouwtje. Het mannetje had enkele weken later een andere partner gevonden en dit paar broedde opnieuw. Rond de fortages kan men in zekere zin van kolonievorming spreken. Op een betrekkelijk klein stuk water waren tegelijkertijd 7 paar aan het broeden. Paartjes die elkaar van het nest af konden zien. Deze "overbevolking" leidde meermalen tot schermutselingen maar tot grote gevechten kwam het niet.

Veldleeuwerik:

De Veldleeuwerik leverde tijdens de 4 tellingen vrij constante gegevens op. We komen tot het vrij zekere aantal van 6 broedparen.

Graspieper:

Ook de Graspieper leverde redelijk constante gegevens op. De minimumschatting was 6 en de maximumschatting 9 broedparen. Op 22 mei werden de eerste voerende ouderparen gezien. (2 paar).

Rietgors:

De Heksloot omvat ook enkele kleine rietkragen en bosjes. Dit levert enkele broedparen op van typische rietvogels. De Rietgorsbroedde zeker met 1 paar. Mogelijk hebben er nog 3 andere paren gebroed: 1-4 broedparen.

Rietzanger:

De Rietzanger broedde zeker met 1 paar. Waarschijnlijk was dit het enige paar, aangezien we geen andere waarnemingen deden. Op 15 juni hoorden we een zingende "Bosrietzanger". We stelden geen broedgeval vast maar mogelijk dat ze toch broedden in de Heksloot.

Kleine Karekiet:

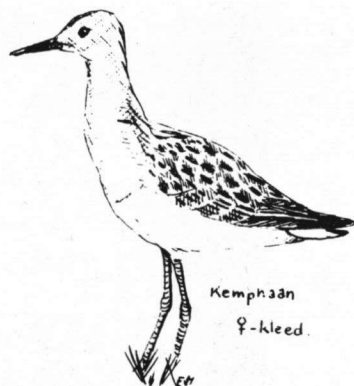
De Kleine Karekiet kwam in grotere aantallen voor. 22-5 telden we 2 zingende mannetjes. 15-6 zelfs 4. Op grond daarvan komen we tot een geschat aantal territoria/broedparen van 4-5.

Patrijs:

Ook dit jaar zagen we tijdens het broedseizoen enkele Patrijzen. Op 17-4 1 paar en een solitaire vogel. Op 8-5 nogmaals 1 paar. Of dit paar tot broeden kwam is echter onwaarschijnlijk. Latere waarnemingen ontbreken.

Wel broedde de "Ringmus" in het Gemaal gebouwtje en een eksterpaar langs de Spaarndamseweg in een van de hogere bomen. Op 22 mei en op 15 juni zagen we 1 paar Zilvermeeuwen op exact dezelfde plaats in het weiland. Het leek ons achteraf toch geen broedpoging. Op 22-5 zagen we een vrouwtje Krakeend in het gebied. Daarnaast waren er in de zomer enkele waarnemingen van Witte en Gele Kwikstaarten, maar relevante waarnemingen omtrent het broeden in de Heksloot deden we bij deze soort niet.

Broedvogels	1983	1982
Kievit	74-101	73-113
Tureluur	16-27	22-29
Grutto	23-33	37-40
Scholekster	5-28	26-37
Watersnip	2-3	3
Slobeend	17-24	10-15
Knobbelzwaan	2	1-4
Meerkoet	14-25	7-15
Bergeend	1-7	2-6
Wilde Eend	14-40	?
Waterhoen	7-12	?
Zomertaling	0-2	-
Wintertaling	0-2(11)	0-4
Kuifeend	1-9	0-8
Fuut	9-12	?
Veldleeuwerik	6	?
Graspieper	6-9	?
Rietgors	1-4	1
Rietzanger	1	4
Bosrietzanger	0-1	-
Kl. Karekiet	4	5
Patrijs	*	*
Ringmus	1	?
Ekster	1	?

Conclusie:

In 1982 inventariseerde R. van Beusekom van Prov. Waterstaat ons gebied zodat we vergelijkingsmateriaal hebben dat volgens dezelfde methode is vergaard. Uit deze vergelijking blijkt dat de Grutto en de Rietzanger in kleinere aantallen broeden. De Slobeend en de Meerkoet broedden echter in grotere aantallen. Daarnaast broedden misschien de Zomertaling en de Bosrietzanger die in de vorige telling niet worden genoemd.

Het ogenschijnlijk grote verschil in broedresultaten van de Schol-
ekster ligt o.i. aan de onervarenheid van ons met het tellen van
deze moeilijke soort.

Vergelijken we bovenstaande resultaten met die uit 1979-80-81 dan
zien we grote verschillen. Deze verschillen zijn verklaarbaar. De
gegevens van 1979-1981 betreffen vastgestelde broedgevallen. De me-
thode die we dit jaar toepasten gaat uit van veel meer gegevens dan
alleen de vastgestelde broedgevallen. Het zal duidelijk zijn dat in
een gebied als de Heksloot veel meer soorten en paren broeden dan
veelal vanaf het wandelpad kan worden vastgesteld.

De door ons gehanteerde methode die na jarenlange studie en ervaring
werd ontwikkeld komt hieraan tegemoet en laat o.i. een vrij betrouw-
baar beeld zien van de aanwezige broedvogels. Dat het verschil tussen
minimum en maximum aantal broedvogels soms nogal groot is is jammer
maar komt voor een deel voort uit de voorzichtigheid waarmee we
moeten tellen. Het gebied minutieus onderzoeken zou immers veel broed-
pogingen verstoren.

Het lijkt ons duidelijk dat weinigen hadden gedacht dat zoveel soor-
ten en zulke grote aantallen in een gebied als de Heksloot zo dicht
tegen Haarlem tot broeden kwamen.

De gegevens nodigen o.i. alleen maar uit tot het bezoek aan en het
in stand houden van dit prachtig poldergebiedje.

Rest ons dank te zeggen aan Fred Cottaar en Evert v. Huijssteeden die
ons dit jaar hebben vergezeld op de tellingen en ons de methode en
het gebied hebben leren kennen.

Tom van den Boomen.

Witband Kruisbek

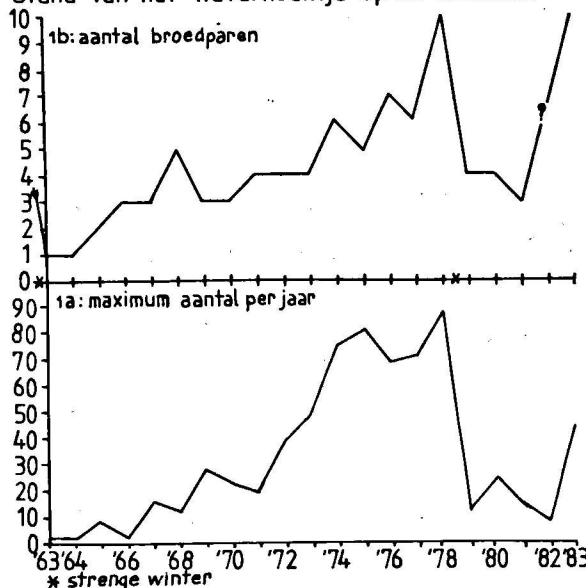
foto H. Vader.

Bijlage bij broedvogelinventarisatie Heksloot 1983.

Van de hr.E.Dijkstra werden enige gegevens betreffende het Waterhoen ontvangen.

In het Hekslootgebied bevindt zich in het

Stand van het Waterhoentje op de Heksloot

winterhalfjaar op een vaste plaats een groep Waterhoentjes. Maar aangezien het Waterhoentje nogal gevoelig is voor strenge winters, schommelen de aantallen op de Heksloot en waarschijnlijk ook elders nogal. Zo werden na de strenge winters van 1962/63 en 1978/79 zeer lage maximumaantallen geregistreerd, (fig. 1a).

Na de beruchte winter van 1962/63 had het Waterhoentje zelfs 9 jaar nodig om zich te herstellen; van '63 tot '71 lagen de maxima slechts tussen 2 en 19 ex. De gevolgen van de winter 1978/79 lijkt het Waterhoentje sneller te zijn bovengekomen; na 4 jaar waarin de maxima tussen de 13 en 24 ex. lagen, werden in 1983 toch al weer 43 ex. gezien en in jan. 1984 46 ex. Het verloop van de broedvogelstand geeft globaal het zelfde beeld te zien (fig. 1b).

Ook nu weer een zware klap

na de winter 1962/63 (slechts 1 paar over, waarna een langzaam herstel optrad) en minder zware gevolgen na de winter 1978/79 (van 10 paar naar 4 paar).

Bij figuur 1 b.

Uit 1982 zijn geen aantallen broedparen Waterhoen bekend. In 1983 is op een andere manier dan voorheen geïnventariseerd, zodat de aantallen mogelijk niet geheel vergelijkbaar zijn. Bovendien werd een marge aangegeven van 7-12 broedparen, in fig. 1b is een gemiddelde hiervan (10) weergegeven.

